

Trygge lokalsamfunn og totalberedskap. Rettssikkerhet for barn, foreldre og naturen. Med mennesker bak maskinene

Juristforbundet er landets største fag og interesseorganisasjon for jurister, advokater, dommere og studenter med godt over 24 000 medlemmer.

Juristforbundet mener at statsbudsjettforslaget for 2026 er verken et rettssikkerhets- eller beredskapsbudsjett. Rettssikkerhet er en forutsetning for å bevare det samfunnet vi ønsker å beskytte og beholde, og derfor en sentral del av totalberedskapen. Våre medlemmer jobber i samfunnskritiske funksjoner i kommuner og hos statsforvalter. Rettssikkerhet er selve grunnmuren i velferd, demokrati og beredskap. Juristene skal håndheve loven, sikre vedtak og trygge innbyggerne, også når strømmen går.

Barn først – jussen som tidlig innsats mot utenforskap (kap. 571 post 64 og 67).

Bare 6 prosent av landets kommuner har ansatt jurist i barneverntjenesten. Heller ikke ved interkommunalt samarbeid innen barnevern ser vi at juridisk kompetanse er tilgjengelig. Barn og foreldres rettsikkerhet må styrkes, for å skape tillit og bedre oppvekstvilkår for sårbare barn og unge. Barnevernstjenesten på Karmøy utviklet og innførte en modell kalt dialogprosess i 2017. Gjennom dialogprosess trygges den private part i møte med barnevernet. Støtte til advokatutgifter blir gitt til på et tidlig tidspunkt. Modellen forutsetter at barneverntjenestens jurist, sammen med barnevernspedagog, samhandler med den private parts advokat. Modellen bidrar til:

- færre rettssaker, konflikter og klager
- økt tillit til barnevernet
- mindre utenforskap

Dialogprosess som metode har vist seg vellykket, Juristforbundet ønsker pilotmidler slik at flere kommuner oppmuntres til å prøve ut metoden.

Juristforbundet anbefaler videre at det innføres trinnvist lovkrav om jurist i barneverntjenesten. Som en start kan det bevilges 100 millioner kroner til juridiske stillinger innen interkommunalt barnevernssamarbeid.

For å styrke rettssikkerheten i kommunene bør regjeringen videre utrede muligheten for å etablere et eget kommunalt rettsregister etter mønster av Robek-registeret. Registeret skal blant annet vurdere kommunenes juridiske kapasitet basert på antall jurister ansatt, antall rettssaker og klager, samt etterlevelse av nasjonale og internasjonale lover. Målet med registeret er å sikre at kommunene har tilstrekkelig juridisk kompetanse til å ivareta innbyggernes rettigheter.

Forslag anmodningsvedtak:

Stortinget ber regjeringen utrede lovkrav om tilgjengelige juridisk kompetanse i alle norske kommuner, herunder ulike modeller for trinnvis å øke antallet jurister i kommunal sektor.

Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å etablere et rettssikkerhetsregister. Et "Robek-register for rettssikkerhet". Registeret skal vurdere kommunenes evne til å etterleve og faktisk etterlevelse av nasjonale og internasjonale lover og regler. Målet med registeret er å sikre at kommunene gjør tilstrekkelig for å ivareta innbyggernes rettigheter og plikter, og forhindre at kommunene havner i et rettssikkerhetsmessig utføre.

Jurister med teknologiforståelse bak maskinene – rettssikker KI i kommunene

Norge er et av verdens mest digitaliserte land. Det vil fort bety at vi dermed er et av de mest sårbare i dagens trusselbilde. Kommunene skal i likhet med staten ta i bruk KI. Dette er krevende for mange små kommuner, som mangler juridisk kompetanse.

Forslag anmodningsvedtak:

- Stortinget ber regjeringen om å kartlegge kommunenes egen tilgang på juridisk kompetanse for å gjennomføre den kommende KI-loven, sett i lys av de kompetansekravene som EUs AI Act pålegger den enkelte virksomhet.
- Stortinget ber regjeringen etablere et nasjonalt KI-kompetanseprogram for ledere og nøkkelroller i kommunal sektor.

Naturvern som beredskap – jussen som verktøy for et grønt Norge

Kommunene har fått et stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltning uten tilsvarende økning i kapasitet og kompetanse. Vern av natur er et beredskapstiltak mot flom, skred og naturkatastrofer, som påpekt i Meld. St. 27 (2023–2024).

Naturen har også et rettsvern, gjennom et godt og solid lovverk. Utfordringen er at lovgivers intensjon følges ikke i landets mange kommuner. De fleste av landets kommuner har ikke jurister til å sikre vedtak i tråd med lovverket. Dette gir økt risiko for at viktige beslutninger innen naturforvaltning fattes uten nødvendig demokratisk og lovlig forankring.

Juristforbundet ber om at:

- det til kap. 571 post 60 settes av 300 millioner i budsjettet for 2026 for å styrke juridisk kompetanse i kommunene
- natursatsordningen (Rammeområde 13 kap. 1420 post 60) styrkes med 150 millioner, herunder 50 millioner til opplæringsprogram for lokalpolitikere
- det sikres øremerkede midler til rettsvitenskapelig forskning på kommunal- og forvaltningskomiteens område

Statsforvalterjuristene som trygghetsgaranti

Statsforvalterne har et omfattende ansvar som statens regionale representanter, med tilsyn, klagesaksbehandling og veiledning. Enhver politiker som ønsker at lovene skal fungere slik de er tenkt, er avhengig av statsforvalterjurister som sikrer korrekt lovanvendelse. Dagens ressursituasjon er ikke holdbar. Mangelen på juridiske ressurser gjør det vanskelig å behandle saker innen rimelig tid, noe som svekker tilliten til forvaltningen. Sivilombudet har over tid vært sterkt bekymret for situasjonen.

Juristforbundet ber om at:

- kapittel 1520 post 1 driftsutgifter reelt sett styrkes med minst 500 millioner, herunder satsing på økt juridisk kompetanse
- statsforvalterembetene får økte ressurser for å styrke miljøtilsyn og veiledning (kap. 1520 post 1)
- Sivilombudet får økte ressurser

- det sikres 30 millioner kroner (kap. 500 post 7) til rettsvitenskapelig forskning på utvalgte sektorlover